

ványosításban. Mint azt a szerző is összefoglalja: „A terminológiai munka tehát nemcsak elméleti, tudományos szempontból fontos, hanem [...] nagymértékben hozzájárul a szervezeti működés fejlesztéséhez, javítja a minőséget, növelve a felhasználói elégedettséget és a gazdasági hasznot” (188).

A tanulmánykötet következő írását Balogh Albert és Földesi Tamás jegyzi. *A minőségügy magyar terminusainak értelmezése* című tanulmányukban (191–210) összesen negyvenöt fogalmat tisztáznak. A bemutatott terminusok három nagy területhez köthetők, ezek a kötetben olvasható sorrendben a következők: általános minőségirányítási terminusok, a statisztikai módszerek terminusai, megbízhatósági és kockázatkezelési terminusok. Az olvasó a meghatározások segítségével megtudhatja, hogy miért célszerűbb és elterjedtebb a *minőségirányítás* terminus használata, mint a *minőségbiztosítás* vagy a *minőségmenedzsment* (196), hogyan fordítandók magyarra az angolban *should* és *shall* segédigét tartalmazó alakok, vagy miért nem jelenik meg a *must* jogi szükségszerűség érzékeltetése esetén (200). Összegzésükben a szerzők rámutatnak: a terminusok elemzésével világossá válik, „hogy a minőségügyi fogalmak helyes (a nemzetközi értelmezéssel ekvivalens) magyar értelmezése szükségessé teszi a többértelmű angol terminusok szövegkörnyezettől függő magyar fordítását” (210).

A kötet utolsó esettanulmányának szerzői Constantinovits Milán és Vladár Zsuzsa, akik *A terminológia rendszerező elvének változása az INCOTERMS tükrében* című írásukban (211–25) a gazdasági szaknyelv sajátos területével, a külkereskedelmi terminológiával foglalkoznak. Három terminológiai rendezőelv: az időrendiség, a logikai rendszer és a funkcionális alapján mutatják be időrendben a kapcsolódó terminológiai fogalmak rendszerezésének a változásait. Bemutatják az INCOTERMS 1980-as, illetve – a szerzők saját összeállítása alapján létrejött – 1990-es fogalmi és nyelvi rendezését, majd az ezekkel szemben támasztott kifogások nyomán létrejött, kompromisszumos megoldásokat tartalmazó 2010-es rendszert.

A szabványosítás fordítási és terminológiai vonatkozásai tartalmas és érdekes kötet: előbbit a kötet szerzőinek szakmai tapasztalata és felkészültsége, utóbbit a kötetben található tanulmányok témáinak a sokszínűsége biztosítja. A könyv hasznos lehet egyfelől a szakember számára, legyen szó terminológusról vagy a kötetben tárgyalt valamely területen dolgozó mérnökről vagy fordítóról, másfelől tanulságos olvasmány lehet a terminológia története, területe, módszerei iránt érdeklődő nyelvészek és egyetemi hallgatók számára is. Jó szívvel ajánlható továbbá minden olvasónak, akit érdekelnek a szabványosítással, a fordítási kérdésekkel, illetve a terminológiával, a terminológus munkájával kapcsolatos kihívások és megoldási lehetőségek.

Sólyom Réka

egyetemi docens

KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Bóbita varázkönyve. Weöres-breviárium. Összeállította, ritmizálta Nagy L. János. Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. Szeged, 2018. 293 lap

Nagy L. János eddigi pályája során számos könyvet és rövidebb, nem könyvméretű tanulmányt tett közzé Weöres Sándor művészetét elemezve. (A könyvek közül néhány: Ismétlések és értelmezések Weöres Sándor verseiben. *Nyelvtudományi Értekezések* 143. sz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1996 – *A retorikus nyelvhasználat Weöres Sándor költészetében*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003 – *Hullámok a Weöres-tengerből*. Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2014 stb.) Ezek a kötetetek a szakmai-tudományos olvasórétegnek szólnak, ideértve az egyetemi hallgatóságot is.

A jelen kötetben nemcsak a kiváló nyelvészt ismerhetjük fel a szerzőben (ez a hivatása), hanem a jól képzett muzsikust és a vérbeli pedagógust is, aki szülőik, pedagógusok és gyerekek számára hozta létre könyvét, főként a gyerekek érdekében. Óvodáskortól középkorúakig, differenciáltan mutatja be Weöres Sándor műveit-művészetét.

A zeneiség felismeréséhez ad tanácsot is. Hasznos, ha a gyerekek tapsolják, dobolják, kórogják a verseket. Ez kreativitásra nevel, és az a javaslata is, hogy rajzolják, színezzék a versekhez mellékelt képeket. A felhasználó alkotóképességét addig engedi, hogy még az eredeti szövegek változtatására is biztat, természetesen a különbségek megfigyelése mellett, annak érdekében. Szemé-

lyes könyv ez mind a szerző szempontjából, mind az olvasó, mind az ifjú használók számára, ez utóbbi réteg a legfontosabb, nekik szánja művét Nagy L. János.

Több helyen olvashatunk a kötetben – jól kiemelve, elkülönítve szürke alapon, bekeretezve – magától a költőtől való fontos idézeteket, figyelmeztetéseket: például azt, hogy ne gügyögjünk a gyerekeknek. Ezt az elvet Nagy L. János is magáénak vallja, minden megállapítása komoly és szakzerű, anélkül, hogy nehezen érthetővé válnék a fiatal felhasználó számára.

A bemutatott költemények évszakok szerint tagolódva jelennek meg a kötetben, ezt megelőzően azonban, mintegy ráhangolódásként, a *Bóbita és az évszakok* című fejezet bemutatja *A négy évszak* című, négy azonos szövegű versszakból álló költeményt, szellemes magyarázatot is ad hozzá. A költő bölcsességét, zsenialitását – nem kevésbé játékoságát – már itt felismerheti a fogékony fiatal olvasó. A vers ritmusát hangjegyekkel, hangértékekkel és szótagjelekkel is leírja – így jár el majd a továbbiakban is –, ezzel megismerteti a ritmus jelölésének módjait. Ennek a pontos, egzakt kifejezőmódnak nagy nevelő hatása és ereje lehet.

Ugyanígy nevelő hatást tulajdoníthatunk Weöres Sándor kézírásával közölt költeményének (*A tündér, Galagonya*) – példásan szép a költő kézírása. Tudjuk, hogy a költőnek egész kötete is megjelent kézírásával 1981-ben.

Felhívja a figyelmet Weöres Sándor helyesírása és a helyesírási szabályzatban előírt írásmód közötti előforduló különbségre: az eltérések részben a köznyelvi kiejtés és a költő anyanyelvjárása szerinti kiejtés különbségéből adódnak, ritkábban a versritmus érdekében rövidülnek vagy éppen megnyúlnak egyes hangok: „*Hogyha maradsz, csípdes a légy*” – idézi ezt a sort a *Magyar etüdökből*. A *csípdes* hosszú *i*-je a sor ritmusát segíti. Többnyire azonban a (köznyelvihez viszonyítva) rövid hangzók „segítik” a vers ritmusát.

Weöres Sándor költeményeinek jól felismerhető zeneisége és tartalmuk gazdagsága, formájuk játékosága több magyar zeneszerzőt késztetett arra, hogy zeneműve szövegétül válassza („megzene-sítsse”) a költő valamelyik versét. Tudjuk, Kodály Zoltán már a gimnazista Weöres Sándor *Öregék* című versét vette alapul kórusműve megírásához, és több más verse is Kodály-mű szövegévé vált, rajta kívül Farkas Ferenc, Szokolay Sándor és mások írtak zeneműveket a költő verseit szöveggéként felhasználva.

Emellett együttesek és kiváló színész-énekesek számára komponáltak Weöres Sándor-dalokat olyan ismert zenészek, mint Bródy János, Sebő Ferenc. Az ő dalaik hatékonyan hozzájárulnak a költőnek a fiatalok, sőt a gyerekek körében való ismertségéhez. Nagy L. János a dalok kottáit is közli a kötetben, így láthatja például az olvasó, hogy az eredeti versszöveg *sűrűjében* szóalakja *sűrűjében* alakban szerepel a Bródy-kottában, de nyolcad hangok esnek rá, tehát valószínűleg mégis rövid *ü*-nek hangzik, ahogy a költő – és a versritmus – kívánja.

Érdekes viszont, hogy az *ülnek* és a *hegedülnek ü* hangja egyaránt hosszúnak hangzik Sebő Ferenc dalában a melizma következtében, azaz egy szótagra (*ül*) több zenei hang esik.

Nagy L. János zenei és pedagógiai kultúrájához hozzátartozik, hogy figyelmezteti a versek megszólaltatóit az „*esztétikus kiejtésre*”, vagyis nem a *zangyalok*; azt is megjegyzi, hogy ha magánhangzó szókezdő helyzetben van, el kell kerülni a kemény hangzást.

Weöres Sándor minden költeménye egyaránt értékes és élvezetes a felnőtt olvasó számára is, de a kötetben bemutatott versek egy részét az alsó tagozatos iskolásoknak szánta a költő; az ő szavait idézve: „azért iparkodom minél zártabbá és dallamosabbá formálni gyerekkverseimet, hogy a későbbi felnőtt lelkét megmentsem a formátlanságtól” (ez a kötet 157. lapján olvasható). A *Bóbita* versei szinte kínálják magukat, hogy ritmikusan hangoztassák, sőt énekeljék a fiatalok. A zenén tehát nemcsak a megzenésített versek zenéjét kell értenünk, hanem a költő verseinek utolérhetetlen zeneiségét is.

A négy évszakra szóló fejezeteket egyaránt a *Bóbita* egy-egy versszaka vezeti be. Az évszakok szerinti megosztást tekintve a *Nyár* mintegy negyven költeményt mutat be, a *Tavaszi* és az *Ősz* húszat-húszat, a *Tél* valamivel kevesebbet, tizenhetet. Leggyakrabban a *Magyar etüdök*, a *Rongyszőnyeg*, a *Kézírási könyv* és az *Ének a határtalanról* című kötetek verseit idézi és dolgozza fel a szerző.

A fejezetek felépítésében a fokozatosság érvényesül: a legkisebbeknek (óvodásoknak, alsó tagozatosoknak) szóló versek, illetve az azokhoz javasolt játékok után a versek egyre hosszabbak, több bennük a tréfás, játékos elem mellett a komoly, elgondolkoztató vonás. Középközléseknek ajánlja a szerző a „képzelt nyelvi” szövegeket is – a fiatalok fogékonyságára, kreativitására számít-

va (*Táncdal, Barbár dal* stb.). Mindig igen fontos a Weöres-verseket címükkel együtt értelmezni; a „képzelt nyelvi” szövegek esetében különösen érdekes a cím és a szöveg kapcsolatának átgondolása, hangulatiságuk összevetése (*A levegő morzsái*, 93. lap).

Az ősz évszaka elhozza a játékoság után és mellett a nagyon szomorú verseket. Ilyen *A paprikajancsi szerenádjá* és a megrázó *Öröklét*. A játékoság nem zárja ki az aforizmaszerűen megfogalmazott gondolatiságot sem (*Jelenlét*). *A galagonya* című verset talán minden magyar ember – gyermek és felnőtt egyaránt – ismeri, sőt ritmizálva el tudja mondani. A kötet kinyomtatva, ritmizálva, majd Sebő Ferenc dallamával, végül a költő kézírásával is közli a verset. Nagy L. János pontos zenei kommentárt fűz a kottához, mind a hangnemére, mind sajátos ritmusára nézve. Itt kap helyet a szintén nagyon ismert *Valse triste*; ritmusát úgy írta le Nagy L. János, ahogy a költő hangfelvételén hallhatjuk: a keringő (valse) üteme jelentősen módosítja a köznyelvi magánhangzó-időtartamokat, utolérhetetlen zeneiségét az előadás ritmusa még közelebb hozza a fogékony gyermek-felnőtt olvasóhoz.

A hangzók időtartamának változtatásán kívül más hangalaki változatok is a zeneiség szolgálatában állnak: „Nől a dér, álom jár” – idézi a kötet a *Medusa* című versből. A *nől* népnyelvi szóalak – világosítja fel az ifjú olvasót Nagy L. János. Ha hangoztatja ezt a verssort, az iskolás fiatal is felfedezheti, mennyivel zeneibb, simább ennek a sornak a hangzása, mintha a *nő* igelak állna ezen a helyen: a hiátus feloldása lágyabb hangzást tesz lehetővé.

Nem hangzásbeli, hanem értelmezési kérdés az írásjeltelen versek kérdése. A költői művek lényes sajátossága a többféle értelmezésük lehetősége. Az írásjelek elhagyása – írja Nagy L. János – a többértelműséget segíti elő. Így van ez (többek között) a *Bicentrikus* című vers esetében:

*Miért teremtette a világot
Isten tudja*

A lehetőségek: Miért teremtette a világot, Isten tudja (‘nem tudja senki’) – Miért teremtette a világot Isten, tudja (‘ő, azaz Isten tudja’) – (‘Ő, vagyis valaki, a szóban forgó személy tudja’). Az elképzelt kontextustól függ, milyen értelmezés(ek)e)t tudunk elfogadni.

Nagy Linda illusztrációi a kötetnek az évszakokhoz kapcsolódó fejezeteit egészítik ki; ezek egyrészt egy-egy egész oldalt elfoglaló, az évszakokat könnyű, táncos lányalakkal ábrázoló képek, másrészt egyéb, illusztratív rajzok. Nincsenek színezve, így kedvet ébreszthetnek a kötetet olvasó iskolásokban, hogy saját ízlésük, fantáziájuk szerint színezzék őket. – Nagy Linda munkája a vonzó, érdeklődést keltő színes borítóterv is.

A következőkben *A verstől a versjelentésig* című fejezet egy ismert Weöres-vers vizsgálata után egysoros versek és aforizmak közlését és kommentálását tartalmazza. De kicsoda megdöbbenő bölcsességek (*A por siet, a kő ráér*) és jóslatok (*Afeurika Eurafriópa*) gondolkoztathatják el a tizenéves olvasókat, akik között bizonyára sokan szeretnek elmélyülten vitatkozni olyan talányos egysoros versek megfejtésében, mint *A tárgyak/a valóság horzsolásai* vagy éppen a megrázó *Húsvetés csontaratás* lehetséges értelmezéseiben.

Az olvasó fejezete című rész zárja a kötetet – mint a címe is sugallja, ez még annál is nagyobb mértékben kíván a gyerekek-fiatalok alkotóképességére építeni, mint az eddigiekben tapasztaltuk. A címűk szerint ábécé sorrendben közül több mint húsz Weöres Sándor-verseket, ritmizálva. Arra biztatja a könyv használóit, hogy az eddig megismert módon foglalkozzanak ezekkel a szövegekkel, amelyeknek egyikére-másikára már nem is a „zeneiség” minősítés illik, hiszen például a *Kavarodó, forgó ütemek* című vers – maga a zene.

A kötet tartalmát és játékos feladatait tekintve egyaránt fontos és időszerű, főként azért, hogy alkotó közreműködésre serkenti olvasóit-használóit. Bízni lehet benne, hogy lesznek a kötet használói között olyan fiatalok, akikben Weöres Sándor lírájának megkedvelésén túl kialakul a kortárs – huszadik, huszonegyedik századi – líra iránt való további érdeklődés, fogékonyság.

V. Raisz Rózsa

ny. főiskolai tanár
Eszterházy Károly Egyetem
Magyar Nyelvészeti Tanszék